

دوره ۲، شماره ۲ و ۳، بهار و تابستان ۱۳۹۴
صفحات ۷۱ تا ۹۰

تحلیلی بر صلاحیت دادگاه‌های ایران در رسیدگی به جرم دزدی دریایی

علی خالقی^{۱*}، سید سجاد کاظمی^۲

۱. دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

۲. استادیار دانشگاه ملایر

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۲/۱۹ - تاریخ تصویب: ۱۳۹۴/۱۱/۱۲)

چکیده

با توجه به فقدان دادگاهی بین‌المللی که صلاحیت رسیدگی به اتهامات مرتکبان دزدی دریایی را داشته باشد، این مهم در شرایط حاضر بر عهده دادگاه‌های داخلی است. در سال‌های اخیر، بسیاری از کشورها با تصویب قوانین لازم یا به‌روزرسانی آنها، زمینه محاکمه دزدان دریایی در کشور خود را فراهم آورده‌اند. دادگاه‌های ایران نیز در پاره‌ای موارد براساس اصول صلاحیت سرزمینی، جهانی و شخصی (مبتنی بر تابعیت مرتکب یا بزه‌دیده)، صلاحیت رسیدگی به اتهامات مرتکبان دزدی دریایی را دارند، اما این اعمال صلاحیت، تمامی اشکال ارتکاب دزدی دریایی را شامل نمی‌شود. همگام با بسیاری از کشورها لازم است با توجه به تحولات دزدی دریایی نوین، در این زمینه قوانین صلاحیتی داخلی به شکلی اصلاح شوند که دادگاه‌های ایران صلاحیت رسیدگی به همگی فروع و حالات ارتکاب دزدی دریایی در آب‌های بین‌المللی را داشته باشند.

کلیدواژگان

دزدی دریایی، صلاحیت جهانی، صلاحیت شخصی، کنوانسیون حقوق دریاها.

مقدمه

دزدی دریایی به‌عنوان پدیده‌ای که گمان می‌رفت دیگر از جهان رخت بر بسته و به تاریخ پیوسته است، در سال‌های اخیر در سواحل سومالی و خلیج عدن حیاتی دوباره آغاز شده است. گستره عملیات دزدی دریایی در این منطقه و اهمیت سیاسی و اقتصادی آن به دلیل مجاورت با تنگه باب‌المندب و نیز باج‌خواهی‌های بی‌سابقه آنها حساسیت‌های بین‌المللی زیادی را در منطقه و جهان دامن زده است. از سوی دیگر، ناتوانی دولت سومالی در مقابله با دزدان دریایی در سواحل خود که تداوم و توسعه اقدامات مجرمانه آنها را در پی داشته است، سرانجام سازمان ملل و کشورهای دنیا را به چاره‌جویی در این زمینه واداشت.

در سال‌های اخیر کشتی‌ها و ملوانان ایرانی نیز بارها مورد حمله دزدان دریایی واقع شده‌اند، از جمله حمله دزدان دریایی مستقر در سواحل سومالی به کشتی «ایران دیانت» در سال ۱۳۸۹ که خدمه این کشتی به مدت ۵۰ روز در اسارت دزدان دریایی سومالیایی بودند و سرانجام پس از مذاکرات بسیار آزاد شدند. گفتنی است که کشتی مذکور با ۴۲ هزار و ۵۰۰ تن انواع مواد معدنی و صنعتی از چین به سمت هلند در حرکت بود که در خلیج عدن و در آب‌های بین‌المللی توسط دزدان دریایی سومالی ربوده شد^۱، یا حمله به کشتی نفت‌کش هراز با نزدیک به ۲ میلیون تن نفت خام در ۵ بهمن ۱۳۸۹ که تصرف آن از سوی دزدان دریایی، می‌توانست ضررهای اقتصادی هنگفتی را برای کشور در پی داشته باشد.

بدین ترتیب، مخاطرات دزدی دریایی فقط متوجه سایر کشورها نبوده بلکه اتباع و اموال ایرانی هم گاه آماج حملات دزدان دریایی قرار گرفته‌اند. از این‌رو، مسئله صلاحیت دادگاه‌های ایران برای مقابله با این پدیده و به مجازات رسانیدن مرتکبان آن مطرح می‌شود و لازم است که با بررسی این موضوع، امکانات قضایی کشورمان در رویارویی با آن، ارزیابی شود. در کوششی برای رسیدن به این منظور، مقاله حاضر در چند قسمت، ابتدا به بیان وضعیت فعلی دزدی دریایی در دنیا و توضیحات مختصری در مورد فعالیت دزدان دریایی و اهم اقدامات صورت گرفته در دنیا برای مقابله با این پدیده پرداخته و سپس به صورت مفصل فروض مختلف صلاحیت دادگاه‌های ایران برای رسیدگی به جرایم مرتکبان دزدی دریایی را بررسی می‌کند.

۱. کشور ما مبلغی در حدود چهار میلیون دلار را برای آزادی دو فروند از کشتی‌های خود پرداخت کرده است که دو میلیون دلار از این مبلغ تنها برای آزادی کشتی «ایران دیانت» پرداخت شده است (روزنامه ابتکار، ۲۵ شهریور ۱۳۸۷، ش ۱۲۹۳).

الف) تأملی بر پدیده دزدی دریایی در عصر حاضر

دزدی دریایی به عقیده حقوقدانان، قدیمی‌ترین جرم بین‌المللی است که در سال‌های اخیر دوباره در کانون توجه جهانیان قرار گرفته است (Dutton, 2010: 76). تا مدت‌ها تصور می‌شد که جرم دزدی دریایی مانند تجارت برده، به‌طور کلی از دنیای معاصر رخت بر بسته یا دست‌کم موارد آن به اندازه‌ای شده که نیازی به توجه جدی جامعه بین‌المللی ندارد (Dickinson, 1999: 412). بر خلاف این تصور، در چند سال گذشته این پدیده در برخی مناطق دریایی از جمله سواحل سومالی و اندونزی، به معضل جدی تبدیل شده است.^۱

همان‌گونه که اشاره شد، کشور ما هم در سال‌های اخیر یکی از قربانیان حوادث دزدی دریایی بوده است، به‌نحوی که کشتی‌های ایرانی در چند سال گذشته نزدیک به صد و پنجاه بار مورد حمله یا تهدید به حمله دزدان دریایی واقع شده‌اند که در چند مورد، این حملات موفقیت‌آمیز بوده و منجر به گروگان گرفته شدن خدمه کشتی‌ها و غارت اموال و کالاهای آنها شده است و در دیگر موارد نیز با دخالت کشتی‌های جنگی نیروی دریایی ارتش که برای حمایت و حفاظت از کشتی‌های نفتکش و تجاری به خلیج عدن اعزام شده بودند، دزدان دریایی از تصرف کشتی و رسیدن به اهداف خود باز مانده‌اند.

در حال حاضر چالش جامعه بین‌المللی در زمینه دزدی دریایی، موارد ارتكابی در سواحل سومالی و خلیج عدن است، زیرا شرایط و اوضاع و احوال خاص حاکم بر سومالی، اقدامات دزدان دریایی در حمله به کشتی‌های امداد رسان وابسته به سازمان ملل، اهمیت راهبردی مسیر و محدوده عملیات دزدان دریایی در تجارت بین‌المللی و ...، از جمله اسباب برجسته شدن موضوع و تلقی آن به‌عنوان تهدید صلح و امنیت بین‌المللی‌اند (Elagab, 2010: 12). اما دزدی دریایی در جهان منحصر به این منطقه نبوده و در سال‌های گذشته مناطقی چون آسیای جنوب شرقی و دریای کارائیب عرصه تاخت‌وتاز دزدان دریایی بوده است. به‌طور مشخص مناطقی مانند سواحل اندونزی، تنگه مالاکا، مالزی، فیلیپین، ویتنام، بنگلادش، سواحل نیجریه، غنا، پرو، کلمبیا، جامائیکا، ونزوئلا، سومالی، و خلیج عدن مناطق عمده وقوع دزدی دریایی در جهان هستند (Archibugi, 2010: 231)؛ حتی در سال‌های اخیر در اروندرود و خلیج فارس نیز موارد متعددی از فعالیت و حملات دزدان دریایی

۱. براساس گزارش اداره دریانوردی بین‌المللی از آغاز حملات دزدان دریایی به شیوه نوین تا سال ۲۰۱۳ قریب به سه هزار حمله ثبت شده از سوی دزدان دریایی افتاده است. این حملات در موارد بسیاری موجب توقیف کشتی و به گروگان گرفته شدن خدمه و مسافران شده است. همچنین مقادیر هنگفتی به‌عنوان باج برای آزادسازی گروگان‌ها و کشتی‌ها به دزدان دریایی پرداخت شده است.

گزارش شده است. در بعضی مطالعات نیز نشان داده شده است که میان برخی از این دزدان دریایی و گروه‌های تروریستی همچون القاعده ارتباطاتی وجود دارد (Chang, 2010: 32).

رشد فزاینده دزدی دریایی در سال‌های اخیر به خصوص در سواحل سومالی، واکنش‌های جهانی گوناگونی را در پی داشته است. کشورهای متعددی از جمله ایران^۱ در تلاش برای حفاظت از کشتیرانی بین‌المللی و البته منافع تجاری خود، اقدام به گسیل نیروی دریایی خود به خلیج عدن و سواحل سومالی و دیگر مناطق پرخطر دیگر کرده‌اند.^۲ بعضی مقامات سیاسی کشورها از جمله روسیه و هلند پیشنهاد تشکیل یک دادگاه بین‌المللی خاص با عنوان «دادگاه بین‌المللی دزدی دریایی» را داده‌اند.^۳ پاره‌ای کشورها مانند انگلستان، آمریکا و کنیا به همکاری‌های بین‌المللی برای تعقیب مرتکبان این جرم روی آورده‌اند، شورای امنیت با عنایت به اختیارات خود براساس فصل هفتم منشور ملل متحد، مجموعه قطعنامه‌هایی را به تصویب رسانده که به کشورهای اختیارات بی‌سابقه‌ای را در مبارزه با دزدی دریایی اعطا کرده است (Ginkel, 2012: 54).

علاوه بر این، در سال‌های اخیر، بر خلاف گذشته که دولت‌ها تمایل چندانی به محاکمه دزدان دریایی از خود نشان نمی‌دادند و حتی در موارد بسیاری آنها را بعد از دستگیری در سواحل سومالی دوباره آزاد می‌کردند، با افزایش بی‌سابقه موارد ارتکاب دزدی دریایی در دنیا، بسیاری از کشورها تمهیدات و اقدامات قانونی و قضایی را برای محاکمه مرتکبان دزدی دریایی آغاز کرده‌اند. برخی کشورها قوانینی را برای جرم‌انگاری دزدی دریایی تصویب کرده‌اند و در حوزه دادرسی و محاکمه نیز، تا حدود زیادی از حالت انفعالی که تا به امروز به آن دچار بودند، خارج شده‌اند. برای نمونه کشور کنیا در سال ۲۰۰۹م به جرم‌انگاری دزدی دریایی پرداخته است و از این تاریخ محاکم این کشور به استناد قانون جدید، تعداد زیادی از مرتکبان دزدی دریایی دستگیر شده را محاکمه کرده‌اند. برخی کشورها از جمله آمریکا، آلمان و هلند که تا سال‌های اخیر به دلیل مشکلات فراوان

۱. گروه عملیات ویژه نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، شامل ناو خارک و ناوشکن جنگی سبلان، بارها در خلیج عدن حضور یافته است. کشتی‌های جنگی ایرانی بیشتر در منطقه خلیج عدن مستقرند، ولی به نظر می‌رسد با توجه به وسعت منطقه خطری که از صلاله در جنوب عمان شروع شده و تا جنوب سومالی به وسعت حدود دو میلیون کیلومتر مربع ادامه دارد، این تعداد کشتی جنگی برای تأمین امنیت منطقه کافی نباشد. تداوم ارتکاب دزدی دریایی در این منطقه حاکی از درست بودن چنین برداشتی است.

۲. تا سال ۲۰۱۲م بسیاری از کشورها به صورت انفرادی یا ائتلافی، کشتی‌های جنگی خود را روانه آب‌های سومالی کرده‌اند. برای مثال ائتلافی از کشورها شامل استرالیا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، پاکستان، انگلستان، آمریکا و دیگر کشورها مساحتی بالغ بر ۲/۵ میلیون متر مربع از آب‌های بین‌المللی مجاور سواحل سومالی را تحت پوشش قرار می‌دهند.

۳. این پیشنهاد از سوی دیمیتری مدودف رئیس‌جمهور وقت روسیه مطرح شده است (به نقل از روزنامه همشهری، ۱۵ اردیبهشت ۱۳۸۸).

از محاکمه متهمان به دزدی دریایی امتناع می‌ورزیدند، دادگاه‌هایی را برای محاکمه این افراد تشکیل داده‌اند (Guilfoyle, 2012: 164).

ب) دادگاه‌های ایران و صلاحیت رسیدگی به جرم دزدی دریایی

کشور ما در سال‌های اخیر با مواردی از دستگیری دزدان دریایی مواجه بوده که متأسفانه گاه محاکم ایرانی با انفعال تمام از محاکمه ایشان خودداری کرده و این افراد دوباره در سواحل دولت‌های متبوعشان آزاد شده‌اند.^۱ آیا واقعاً محاکم ایرانی صلاحیت رسیدگی به جرم دزدی دریایی را ندارند؟ به‌طور کلی دادگاه‌های ایران براساس مواد ۳ تا ۹ قانون مجازات اسلامی براساس چهار اصل صلاحیت سرزمینی، واقعی، شخصی (فعال و منفعل) و جهانی، صلاحیت و امکان رسیدگی به جرایم مختلف را دارند، اما در پژوهش حاضر، از بین اصول ذکرشده، تنها اصل صلاحیت سرزمینی، جهانی و شخصی (براساس تابعیت مرتکب یا بزه‌دیده) مطمح نظر قرار می‌گیرند. اما اصل صلاحیت واقعی در این خصوص نمی‌تواند مبنایی برای صلاحیت محاکم کشور ما باشد، چراکه با توجه ماده ۵ قانون مجازات اسلامی موارد مشمول اصل صلاحیت واقعی ارتباطی با جرم دزدی دریایی و مصادیق آن پیدا نمی‌کنند. البته براساس بند «الف» ماده ۲۵ شاید بتوان فروزی هرچند غیرمحمتم را متصور شد.^۲ در ادامه هر کدام از این مبانی صلاحیتی به‌طور جداگانه و مستقل بحث و بررسی می‌شوند.

۱. از جمله دستگیری تعداد پنج نفر از دزدان دریایی در سال ۱۳۸۹ به دست نیروی دریایی که بعد از تحویل به مقامات قضایی بوشهر، مجدداً در سواحل سومالی آزاد شدند (تارنمای تابناک، ۲۳ فروردین ۱۳۸۹، کد خبر: ۹۳۲۵۷).
 ۲. ماده ۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مقرر می‌دارد: «هر شخص ایرانی یا غیر ایرانی که در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب یکی از جرایم زیر یا جرایم مقرر در قوانین خاص گردد، طبق قوانین ایران محاکمه و مجازات می‌شود.....الف- اقدام علیه نظام، امنیت داخلی یا خارجی، تمامیت ارضی یا استقلال جمهوری اسلامی ایران».

۳. برای مثال فرضی را می‌توان متصور شد که حمله دزدان دریایی به یکی از کشتی‌های تجاری ایران در دریاهای آزاد، اقدام علیه نظام اسلامی تلقی شده یا امنیت داخلی یا خارجی کشور ما را بر هم بزند که در این صورت عمل دزدی دریایی می‌تواند براساس اصل صلاحیت واقعی در صلاحیت محاکم کشور ایران باشد. البته این موضوع بسیار بعید و استثنایی می‌تواند باشد، زیرا علاوه بر آنکه براساس تعریف موجود از دزدی دریایی در کنوانسیون حقوق دریاهای، حملاتی دزدی دریایی تلقی خواهد شد که برای «اهداف خصوصی» ارتکاب پیدا کنند و عملیات انتقام‌جویانه یا با اهداف سیاسی علیه یک کشور دیگر جرم «دزدی دریایی» تلقی نمی‌گردد، همچنین به‌طور معمول حملات به کشتی‌های تجاری ارتباط چندانی به امنیت داخلی یا خارجی که بیشتر با اقدامات دولت‌ها و سازمان‌های معارض و مخالف خارجی در ارتباط است، نخواهد داشت. البته همان‌گونه که توضیح داده شد این اصل صرفاً در صورتی قابل استناد خواهد بود که دزدان دریایی در دریاهای آزاد به یک کشتی ایرانی و یا خارجی حمله کنند و بر اثر این حمله، به‌عنوان مثال به‌دلیل نوع کالای خاصی که کشتی حمل کرده و دیگر مسائل مشابه، امنیت داخلی و یا

۱. محاکم ایران و اعمال صلاحیت جهانی

اصل صلاحیت جهانی نشان‌دهنده وجه اشتراک جامعه جهانی در اعلام انزجار از برخی اعمالی است که در گوشه و کنار جهان ارتکاب می‌یابند و احساسات همه افراد بشر را صرف‌نظر از تابعیت مرتکب و بزه‌دیده و محل وقوع آن جریحه‌دار می‌سازند (Goodwin, 2006: 14). از همین روست که این اعمال به حق وصف بین‌المللی پیدا می‌کند و از آنها تحت عنوان جرم بین‌المللی یاد می‌شود. در واقع، «اصل صلاحیت جهانی به هر دولت اجازه تعقیب مجرمانی را می‌دهد که جرایم خاصی را مرتکب شده‌اند حتی وقتی که دولت تعقیب‌کننده فاقد یک رابطه سنتی با جرم، مجرم یا بزه‌دیده است» (Kenneth, 1988: 785). هدف اصلی صلاحیت جهانی نیز این است که به هر طریق ممکن از بی‌مجازات ماندن مرتکبان این‌گونه جرایم جلوگیری شود. با این وصف می‌توان گفت که اصل صلاحیت جهانی، توسعه صلاحیت دادگاه‌های یک کشور به جرایم بین‌المللی است، در جایی که مرتکبان این جرایم براساس هیچ‌کدام از اصول صلاحیتی دیگر (سرزمینی، شخصی و واقعی) توسط دادگاه‌های آن کشور قابل تعقیب نیستند.

در این مورد اولاً دولت تعقیب‌کننده رابطه‌ای با جرم ندارد، چراکه از طرفی جرم در سرزمین او واقع نشده است تا جای اعمال اصل صلاحیت سرزمینی باشد و از طرف دیگر، جرم علیه منافع اساسی آن کشور هم نیست تا جای اعمال اصل صلاحیت واقعی باشد. ثانیاً دولت تعقیب‌کننده با مجرم هم رابطه‌ای ندارد، چراکه مجرم تبعه او نیست تا جای اعمال اصل صلاحیت شخصی باشد. ثالثاً با مجنی علیه رابطه هم ندارد، چراکه مجنی علیه تبعه او نیست تا جای اعمال اصل صلاحیت مبتنی بر تابعیت بزه‌دیده باشد. بدین ترتیب تنها معیار در این مورد «محل دستگیری مرتکب» است.

در این قسمت صلاحیت محاکم کیفری ایران برای رسیدگی به جرم دزدی دریایی براساس اصل صلاحیت جهانی بررسی می‌شود و در این زمینه طی دو قسمت ابتدا نحوه انعکاس این اصل در قوانین کیفری ایران و سپس فروض و شرایط صلاحیت محاکم کشورمان را برای رسیدگی به جرم دزدی دریایی براساس اصل صلاحیت جهانی بررسی خواهیم کرد.

خارجی کشور جمهوری اسلامی ایران در معرض خطر قرار بگیرد یا اقدام علیه نظام ایران قلمداد گردد، مانند حمله‌ای که در ۵ بهمن ۱۳۸۹ به کشتی نفتکش ایرانی «هراز» توسط دزدان دریایی سومالی انجام گرفت. شایان ذکر است که این کشتی حامل نزدیک به دو میلیون تن نفت خام بوده و تصرف این کشتی از سوی دزدان، ضررهای اقتصادی فراوانی را به کشور وارد کند. البته حتی در این صورت نیز باز مرتکبان براساس ماده ۸ قانون مجازات اسلامی به شرح صفحات بعدی قابل محاکمه‌اند و نیازی به استناد به ماده ۵ نخواهد بود.

۱.۱. انعکاس اصل صلاحیت جهانی در قوانین کیفری ایران

اصل صلاحیت جهانی در قوانین کیفری ایران در ماده ۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ پیش‌بینی شده است. این ماده که در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ و همچنین در قانون مجازات عمومی اصلاحی ۱۳۵۲ نیز با همین سیاق و عبارات و با اندک تغییراتی تصریح شده بود، بیان می‌دارد: «مرتکب جرایمی که به موجب قانون خاص یا عهدنامه‌ها و مقررات بین‌المللی در هر کشوری یافت شود در همان کشور محاکمه می‌شود، اگر در ایران یافت شود طبق قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌گردد»^۱. تفاوت شایان ذکر مقررۀ جدید با قوانین پیشین تصریح و اضافه شدن عبارت «مقررات بین‌المللی» به ماده ۹ است که ظاهراً به صورت عامدانه و به منظور شناسایی عرف بین‌المللی به عنوان منبع صلاحیت جهانی بوده است. توضیح اینکه براساس قانون سابق چون صرفاً دو موضوع «قوانین خاص» و «عهد بین‌المللی» در ماده ۸ تصریح شده بود، استناد به دیگر منابع حقوق بین‌الملل از جمله عرف بین‌المللی برای توجیه صلاحیت محاکم کشور براساس اصل صلاحیت جهانی قابل استفاده نبود، چراکه محاکم کشور ما صرفاً با استناد به قوانین خاص و عهد بین‌المللی می‌توانستند صلاحیت خود را برقرار و توجیه کنند. اما از آنجا که مقررات حقوق بین‌الملل ناشی از منابع مختلفی مانند معاهدات جهانی و منطقه‌ای، عرف بین‌المللی و دکتترین است، اگر براساس مقررات بین‌المللی منبعت از منبع دیگری غیر از عهدنامه‌های بین‌المللی، مانند عرف، برای یک جرم بین‌المللی صلاحیت جهانی شناخته شده باشد، محاکم ایران می‌توانند با استناد به ماده ۹ قانون جدید از این مقررۀ بهره‌مند شوند و به این جرم، بر پایه اصل صلاحیت جهانی رسیدگی کنند.

در ماده ۹ قانون مجازات اسلامی به‌طور کلی مقنن دو رکن اصلی را برای محاکمه و مجازات متهم در ایران شرط می‌داند؛ اول اینکه قانون خاص یا عهدنامه‌ها یا مقررات بین‌المللی چنین اجازه‌ای را داده باشند؛ دوم اینکه عمل براساس قانون ایران مجرمانه و قابل مجازات باشد و عبارت «طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات خواهد شد» مفید همین معناست. بدیهی است که اگر عمل براساس قانون ایران جرم‌انگاری نشده باشد، امکان تعقیب، محاکمه و مجازات مرتکب وجود نخواهد داشت.

اما عبارت «قانون خاص» تصریح شده در ماده ۹ اندکی مبهم به نظر می‌رسد و مفهوم آن کاملاً مشخص نیست. به نظر برخی نویسندگان، منظور قانونگذار از تصریح عبارت قانون خاص، همان

۱. ماده ۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰: «در مورد جرائمی که به موجب قانون خاص یا عهد بین‌المللی مرتکب در هر کشوری که به دست آید محاکمه می‌شود اگر در ایران دستگیر شد طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات خواهد شد».

قانونی است که به موجب آن، مجلس شورای اسلامی مطابق اصل ۷۷^۱ قانون اساسی عهدنامه‌های بین‌المللی را به تصویب می‌رساند؛ زیرا عهدنامه‌های بین‌المللی پس از تصویب مجلس، در حکم قانون داخلی‌اند و همان ارزش و اعتبار را دارند.^۲ از این رو از این پس می‌توان گفت که یک قانون داخلی‌اند و اطلاق قانون خاص به این قانون هم بدون اشکال است (پوربافرانی، همان: ۱۸۶). اما به نظر می‌رسد همان‌گونه که در جای دیگری هم گفته شده، منظور از قانون خاص، قانون دیگری است که توسط مجلس به تصویب رسیده باشد و به‌طور مشخص صلاحیت رسیدگی به جرم یا جرایم مهم بین‌المللی را به محاکم ایران داده باشد که تاکنون نیز چنین قانونی به تصویب قانونگذار ایرانی نرسیده است (خالقی، ۱۳۸۸: ۱۱۹). همچنین، بر خلاف نظر برخی نویسندگان که معتقدند منظور از عبارت «عهدنامه‌های بین‌المللی» در ماده مورد بحث، هر گونه عهدنامه‌ای است که در عرصه بین‌المللی به تصویب دولت‌ها می‌رسد، حتی اگر دولت ایران نیز به عضویت آنها درنیامده باشد (پوربافرانی، همان: ۱۸۶)، باید گفت منظور از عهدنامه‌ها، آن دسته از معاهداتی است که ایران به عضویت آنها درآمده باشد و صرفاً براساس آنها می‌توان رأی به صلاحیت جهانی محاکم ایران برای محاکمه جرایم بین‌المللی داد. البته در مورد عهدنامه‌های بین‌المللی مشکل دیگری نیز در ماده ۹ قانون به چشم می‌خورد. کنوانسیون‌های بین‌المللی در خصوص اعطای صلاحیت به کشورهای عضو به دو گونه عمل می‌کنند. برخی که موارد اندکی را هم شامل می‌شوند، به‌طور مستقیم و بدون نیاز به تصویب هر گونه قانون خاص داخلی به محاکم کشورهای عضو صلاحیت رسیدگی اعطا می‌کنند، مانند کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو مصوب ۱۹۴۹م که کشور ما هم عضو آنهاست. اما دسته دوم این اسناد بین‌المللی که بیشتر معاهدات بین‌المللی را شامل می‌شوند، بر خلاف دسته نخست برای اعطای صلاحیت به قانونگذاری داخلی نیاز دارند، مانند کنوانسیون منع اعمال غیرقانونی علیه امنیت کشتیرانی ۱۹۸۸. برای اعمال صلاحیت جهانی از سوی محاکم ما براساس این عهدنامه‌های بین‌المللی، لزوماً باید (علاوه بر ماده ۹ قانون مجازات اسلامی) قانون خاص داخلی برای اعطای صلاحیت توسط مجلس به تصویب برسد که در مورد اکثر قریب به اتفاق این اسناد، قانون داخلی خاصی به تصویب نرسیده است. از این رو، دادگاه‌های ما نمی‌توانند صرفاً به استناد ماده ۹ یا به استناد این عهدنامه‌های بین‌المللی به اعمال صلاحیت جهانی نسبت به جرایم بین‌المللی مذکور در آنها بپردازند.

۱. اصل ۷۷ قانون اساسی: «عهدنامه‌ها، مقاله نامه‌ها، قراردادها و موافقتنامه‌های بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد».

۲. ماده ۹ قانون مدنی: «مقررات عهدی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است».

صرف نظر از مسائل مطرح شده، موضوع دیگری که از ماده ۹ قانون مجازات اسلامی استنباط می‌شود، شرط حضور مرتکب در قلمرو سرزمینی ایران است. کشورها در خصوص اعمال اصل صلاحیت جهانی توسط محاکم خود به دو شیوه عمل می‌کنند. پاره‌ای از آنها برای اعمال اصل صلاحیت جهانی در خصوص جرایم مهم بین‌المللی حضور مرتکب را شرط نمی‌دانند، اما برخی کشورها که بیشتر دولت‌ها را شامل می‌شوند، قائل به شرط حضور مرتکب در قلمرو سرزمینی خود برای اعمال صلاحیت جهانی و رسیدگی به اتهامات وی هستند. با توجه به ماده ۹ قانون مجازات اسلامی، کشور ما در دسته دوم قرار می‌گیرد. در واقع فلسفه شرط حضور متهم این واقعیت است که هدف از اعطای صلاحیت جهانی به یک دولت، جلوگیری از بی‌کیفر ماندن مجرمی است که برای فرار از مجازات به آنجا پناهنده شده است. بنابراین با قطع توجه این صلاحیت از محل وقوع جرم، تابعیت مرتکب یا قربانی آن، باید ارتباطی هرچند اندک بین جرم ارتكابی و دولت مدعی صلاحیت وجود داشته باشد و ملاک این ارتباط چیزی جز حضور مرتکب در قلمرو سرزمین آن دولت نیست، امری که در قانون مجازات اسلامی پذیرفته شده است (خالقی، همان: ۱۲۲).

براساس مطالب بحث شده می‌توان نتیجه گرفت که دادگاه‌های ایران زمانی می‌توانند بر مبنای اصل صلاحیت جهانی به جرایم بین‌المللی رسیدگی کنند که اولاً، جرم بین‌المللی در خارج از قلمرو حاکمیت کشور ارتکاب یافته باشد، چراکه در صورت وقوع جرم در داخل قلمرو، جرم مشمول اصل صلاحیت سرزمینی است و نوبت به اعمال اصل صلاحیت جهانی نخواهد رسید؛ ثانیاً، عهدنامه یا مقررات بین‌المللی مبنی بر صلاحیت جهانی نسبت به آن جرم وجود داشته و ایران هم پس از تصویب آن عهدنامه، قانونی مبنی بر اعلام صلاحیت دادگاه‌های ایران نسبت به جرم مذکور وضع کرده باشد؛ ثالثاً، مرتکب باید در قلمرو کشور ایران حضور پیدا کند؛ و آخر آنکه، عمل باید براساس قوانین ایران نیز جرم باشد. بنابراین، دادگاه‌های ایران در اعمال اصل صلاحیت جهانی نسبت به جرایم مهم بین‌المللی با موانع و خلأهای قانونی فراوانی مواجه‌اند و از این‌رو در شرایط فعلی نمی‌توانند به موارد زیادی از جرایم بین‌المللی براساس اصل صلاحیت جهانی رسیدگی کنند.

۲.۱. اعمال صلاحیت جهانی بر دزدی دریایی توسط محاکم ایران

هرچند تا قبل از تصویب قانون جدید مجازات اسلامی می‌توانستیم بگوییم که چون هیچ سازوکار خاصی برای ورود عرف بین‌المللی به حقوق داخلی و اجرای آن در دادگاه‌های ملی پیش‌بینی نشده است، پس در صورت نبود معاهدات مرتبط، دادگاه‌های ایران نمی‌توانند براساس حقوق بین‌الملل عرفی به محاکمه و مجازات متهمان جرایم بین‌المللی بپردازند. دلیل این گفته نیز این بود که معدود متون قانونی موجود در مورد نحوه پذیرش مقررات بین‌المللی توسط حقوق داخلی ایران ناظر بر کنوانسیون‌های بین‌المللی بوده و مقررات خاصی درباره نحوه قبول و جذب قواعد عرفی حقوق

بین‌الملل در حقوق داخلی کشورمان پیش‌بینی نشده بود. در نتیجه دادگاه‌های ایرانی نمی‌توانستند در مقام رسیدگی به جرمی به استناد یک قاعده عرفی بین‌المللی خود را صالح به رسیدگی بدانند، بلکه صرفاً می‌بایست صلاحیت خود را بر مبنای یک متن قانونی یا کنوانسیون بین‌المللی تصویب‌شده توسط مجلس، استوار نمایند (خالقی، همان: ۱۲۲). اما هم‌اکنون، با افزودن عبارت «مقررات بین‌المللی» در ماده ۹ قانون مجازات اسلامی در کنار عبارات «عهدنامه‌ها» و «قوانین خاص»، مشکل مذکور برطرف شده و از این پس اگر به موجب عرف بین‌المللی برای رسیدگی به جرمی صلاحیت جهانی پیش‌بینی شده باشد، دادگاه‌های ایرانی نیز صلاحیت رسیدگی به آن را خواهند داشت. به دیگر سخن، عبارت مقررات بین‌المللی مذکور در ماده مذکور، علاوه بر اسناد و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی، شامل عرف بین‌المللی نیز است.^۱

اهمیت این موضوع در خصوص جرم دزدی دریایی از آنجا دوچندان می‌شود که بدانیم دزدی دریایی اولین جرمی است که براساس حقوق بین‌الملل عرفی برای آن صلاحیت جهانی مستقر شده و اگرچه این قاعده عرفی با تصویب کنوانسیون دریاهای آزاد (۱۹۵۸) و کنوانسیون حقوق دریاهای (۱۹۸۲)، وارد حقوق قراردادی نیز شده است، کشور ما هنوز به عضویت دو کنوانسیون مذکور درنیامده است. بنابراین، در صورت عدم قبول ورود عرف بین‌المللی به مقررات داخلی کشورمان، دادگاه‌های ایرانی در هیچ موردی صلاحیت رسیدگی به جرم دزدی دریایی را نخواهند داشت. اما در شرایط فعلی می‌توان گفت که براساس مقررات ماده ۹ قانون مجازات اسلامی در صورتی که دزدان دریایی در دریاهای آزاد یا در نقاطی که در قلمرو حاکمیت هیچ کشوری نیست به کشتی‌های تجاری یا خصوصی دارای تابعیت دیگر کشورها حمله ببرند، مرتکب سرقت، آدم‌ربایی، قتل و غارت شوند، حتی اگر مرتکبان یا بزه‌دیدگان تابعیت ایران را نداشته باشند یا اینکه کشتی پرچم جمهوری اسلامی ایران را حمل نکنند، دادگاه‌های ایران صلاحیت رسیدگی به این جرم را خواهند داشت.

یکی از شرایط اعمال صلاحیت جهانی توسط محاکم ایرانی بر جرم دزدی دریایی، حضور مرتکب در کشور ماست. البته نحوه و نوع حضور تفاوتی نمی‌کند، بلکه صرف حضور شرط است و اهمیت دارد. پس این حضور علاوه بر آنکه مواردی مانند حضور ارادی و انتخابی دزدان را در برمی‌گیرد، شامل انتقال قهری و حضور اجباری آنها نیز می‌شود. بنابراین، چه متهم به‌طور ناشناس

۱. البته مشکل نبود سازوکاری مشخص برای ورود سایر عرف‌های بین‌المللی به حقوق داخلی همچنان باقی است، زیرا اگرچه براساس اصل ۷۷ قانون اساسی و ماده ۹ قانون مدنی معاهدات بین‌المللی در صورت تصویب توسط مجلس «در حکم قانون» به‌شمار می‌آیند، در خصوص میزان ارزش و اعتبار عرف بین‌المللی در قانون اساسی و سایر قوانین عادی هیچ تصریحی به چشم نمی‌خورد. بنابراین، باید تصویب ماده ۹ قانون مجازات اسلامی را به فال نیک گرفت که راه را برای ورود عرف بین‌المللی به حقوق داخلی هموار ساخته است.

به ایران سفر کند و پس از شناسایی دستگیر و محاکمه شود، و چه هواپیمای او در حال عبور از فراز ایران دچار نقص فنی شده و مجبور به فرود اضطراری در ایران شود، شرط مورد بحث فراهم است. همچنین، حضور متهمان به دزدی دریایی در ایران می‌تواند در اثر دستگیری در خارج از کشور توسط نیروهای نظامی ایرانی یا خارجی و انتقال آنها به ایران باشد، مانند اینکه ناوهای جنگی ایرانی در حال گشت‌زنی در آب‌های آزاد، آنها را دستگیر کنند و به ایران انتقال دهند یا اینکه با کسب اطلاع از اینکه متهمان به دزدی دریایی سوار بر یک کشتی یا هواپیمای خارجی در حال عبور از قلمرو سرزمینی ایران باشند و با متوقف کردن کشتی یا فرود اجباری هواپیما، متهمان به دزدی دریایی را بازداشت کنند.^۱

یکی دیگر از شرایط برقراری صلاحیت جهانی، مجرمانه بودن عمل در کشور مدعی صلاحیت است. اما آیا این شرط به معنای آن است که لزوماً باید عنوان مجرمانه موجود در حقوق داخلی، همان وصف جرم بین‌المللی برای موضوع باشد؟ یعنی آیا دادگاه‌های ایران صرفاً زمانی می‌توانند به جرم دزدی دریایی رسیدگی کنند که عنوان مجرمانه «دزدی دریایی» در قوانین کیفری ایران وجود داشته باشد؟ پاسخ منفی است و چنین امری لازم نیست. به عبارت دیگر، اگرچه جرایم بین‌المللی به لحاظ شناخت و زشتی در درجه بالاتری از جرایم حقوق داخلی قرار می‌گیرند و لازم است که به نحو شدیدتری مجازات شوند، حتی اگر عنوان جرم بین‌المللی خاص در حقوق داخلی نیز وجود نداشته باشد و در قوانین کیفری داخلی با عناوین دیگر به جرم‌انگاری اعمال ارتكابی پرداخته شده باشد، باز محاکم داخلی براساس اصل صلاحیت جهانی صلاحیت رسیدگی به جرایم بین‌المللی ارتكابی را خواهند داشت. از این رو اگرچه عنوان دزدی دریایی در قوانین جزایی ایران وجود ندارد، محاکم ایرانی بعد از برقراری صلاحیت خود بر متهمان دزدی دریایی دستگیرشده و احراز جرم ایشان، براساس عناوین مجرمانه موجود در حقوق داخلی خود مانند سرقت، آدم‌ربایی و قتل به مجازات مرتکبان می‌پردازند.

شایان ذکر است براساس قاعده منع محاکمه مجدد که در حقوق داخلی بیشتر کشورها و در بسیاری از اسناد بین‌المللی مورد پذیرش قرار گرفته است، در صورتی که دزدان دریایی در یک دادگاه داخلی یا بین‌المللی محاکمه و مجازات شده باشند یا اینکه در دادگاهی به اتهامات آنها رسیدگی و رأی بر براءت آنها صادر شده باشد، در هیچ دادگاه دیگری قابل محاکمه نخواهند بود. این نکته، یعنی قبول قاعده منع محاکمه مجدد، یکی از ویژگی‌های اصل صلاحیت جهانی است،

۱. البته در این راه نباید طریق افراط را در پیش گرفت و در همه حال، انتقال قهری باید به طرق قانونی صورت گیرد و شامل روش‌های غیرقانونی مانند آدم‌ربایی نمی‌شود، چه این امر گاه می‌تواند حاکمیت کشوری دیگر یا نظم عمومی بین‌المللی را نقض کند، نظیر آنچه در قضیه آدولف آیشمن افسر آلمان نازی اتفاق افتاد و ربودن وی توسط نیروهای رژیم صهیونیستی از کشور آرژانتین و انتقال وی به اسرائیل برای محاکمه انتقادهای بسیاری را برانگیخت.

ولی متأسفانه قانونگذار ایرانی در ماده ۹ قانون مجازات اسلامی از این لحاظ هیچ‌گونه قیدی به صلاحیت دادگاه‌های ایران وارد نساخته است. در نتیجه، چنانچه محاکم ایران دزدان دریایی را در قلمرو سرزمینی ایران دستگیر نمایند، مانعی برای محاکمه آنها در فرضی که قبلاً برای همین عمل در خارج محاکمه و مجازات شده باشند، پیش‌بینی نشده است. بدیهی است که این امر بر خلاف عدالت و انصاف و مقتضیات دادرسی منصفانه است.^۱

اما مسئله آخر، مربوط به صلاحیت داخلی، یعنی صلاحیت محلی دادگاه ایرانی برای رسیدگی به جرم دزدی دریایی است. بدیهی است که در خصوص جرم مورد بحث، قاعده صلاحیت دادگاه محل وقوع جرم تعیین‌کننده نیست، زیرا حسب فرض، جرم دزدی دریایی در مکانی واقع شده که قلمرو حاکمیت ایران نیست. به عبارت دیگر، در محل وقوع جرم، دادگاه ایرانی وجود ندارد و در ایران هم، جرمی واقع نشده است. بنابراین، تعیین صلاحیت محلی دادگاه در مورد جرایم ارتكابی در خارج از کشور نیازمند قانونگذاری خاص است که به وسیله ماده ۳۱۶ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ صورت گرفته که مقرر می‌دارد: «به اتهامات اشخاصی که در خارج از قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم می‌شوند و مطابق قانون، دادگاه‌های ایران صلاحیت رسیدگی به آنها را دارند، چنانچه از اتباع ایران باشند، حسب مورد در دادگاه محل دستگیری و چنانچه از اتباع بیگانه باشند حسب مورد، در دادگاه تهران رسیدگی می‌شود».

۲. صلاحیت محاکم ایران براساس دیگر اصول صلاحیتی

مهم‌ترین اصلی که محاکم ایرانی می‌توانند براساس آن به جرایم ارتكابی از سوی دزدان دریایی رسیدگی کنند، اصل صلاحیت جهانی است که در مبحث پیشین توضیح داده شد. علاوه بر اصل صلاحیت جهانی، اصول صلاحیتی دیگری نیز هستند که امکان اینکه محاکم ما بتوانند به برخی مصادیق دزدی دریایی رسیدگی کنند، وجود دارد؛ با این توضیح که دامنه این مصادیق محدود است و موارد مشخص و فروض معینی را شامل می‌شود. این اصول صلاحیتی، اصل صلاحیت سرزمینی و اصل صلاحیت شخصی (مبتنی بر تابعیت مرتکب یا بزه‌دیده) هستند که طی دو گفتار بررسی می‌شوند.

۱. شایان ذکر است که قاعده منع محاکمه مجدد در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ به صورت ناقص و تنها در برخی جرایم پذیرفته شده است. براساس مواد ۷ و ۸ این قانون قاعده مذکور تنها در جرایم تعزیری (آن هم غیر منصوص) که اتباع ایرانی در خارج از کشور مرتکب شده یا قربانی آن واقع می‌شوند، مورد پذیرش قرار گرفته است. بنابراین، از آنجا که قانونگذار ممنوعیت محاکمه مجدد متهم را نه به عنوان یک اصل بلکه به عنوان یک استثنا و صرفاً در اصل صلاحیت شخصی فعال و منفعل، آن هم محدود به برخی جرایم، پیش‌بینی کرده است، تعمیم آن به سایر موارد صلاحیت دادگاه‌های ایران، مانند اصل صلاحیت جهانی، دشوار بنظر می‌رسد.

۱.۲. اصل صلاحیت سرزمینی

اصل صلاحیت سرزمینی یکی از اساسی‌ترین اصول اعمال قوانین کیفری است که از ابتدای تشکیل دولت‌ها وجود داشته است (Kontorovich, 2004: 71). این اصل به‌حدی اهمیت دارد که می‌توان ادعا کرد که بدون وجود آن، اقتدار و حاکمیت یک کشور معنای خود را از دست می‌دهد. «این امر که دولتی بتواند جرایم ارتكابی در داخل قلمرو حاکمیت خود را تحت تعقیب قرار دهد، تجلی منطقی اعمال حاکمیت یک کشور مستقل بوده و کاملاً معقول است، زیرا مقامات یک کشور مسئول اجرای قانون و حفظ نظم در داخل کشور خود هستند» (حسینی‌نژاد، ۱۳۷۳: ۴۳).

به موجب این اصل کلیه جرایم ارتكابی در داخل قلمرو حاکمیت یک کشور، مطابق قوانین آن کشور قابل تعقیب، محاکمه و مجازات است، اعم از اینکه مرتکب آن، تبعه یا بیگانه باشد. ماده ۳ قانون مجازات اسلامی در این خصوص مقرر می‌دارد: «قوانین جزایی ایران درباره کلیه اشخاصی که در قلمرو حاکمیت زمینی، دریایی و هوایی جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم شوند اعمال می‌شود، مگر آنکه به موجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد». قلمرو سرزمینی ایران علاوه بر قلمرو خشکی، شامل قلمرو هوایی و دریایی (دریای سرزمینی)^۱ هم می‌شود و در حقوق بین‌الملل، کشتی‌ها و هواپیماها، به‌ویژه کشتی‌ها و هواپیماهای نظامی ایران نیز جزو قلمرو سرزمینی کشور ایران به حساب می‌آیند.

براساس تعریفی که از جرم دزدی دریایی در ماده ۱۰۱ کنوانسیون حقوق دریاهای یمنی تنها سندی که در کنار کنوانسیون دریاهای آزاد، به این جرم به‌صورت اختصاصی پرداخته، آمده است، دزدی دریایی جرمی است که در «دریاهای آزاد» و «جاهایی که در قلمرو صلاحیتی هیچ کشوری نیست» قابلیت ارتكاب دارد. این محدودیت مکانی از ضعف‌های آشکار کنوانسیون ۱۹۸۲ به حساب می‌آید که در سال‌های اخیر مورد سوء استفاده فراوان بسیاری از دزدان دریایی نوین در سواحل سومالی و تنگه مالاکا واقع شده است، به‌نحوی که با توجه به ویژگی کاملاً خاص این دو منطقه دریایی، بسیاری از حملات دزدان در آب‌های آزاد صورت نمی‌گیرد و در نتیجه تحت شمول تعریف مقرر در کنوانسیون قرار نمی‌گیرد. البته برخی کشورهای عضو کنوانسیون حقوق دریاهای یمنی از جمله کنیا در راستای پر کردن خلأ قانونی مذکور با اصلاح قوانین داخلی خود، مواردی را که حملات در

۲. دریای سرزمینی قسمتی از آب‌های آزاد در مجاورت سواحل یک کشور است که از خط مبدأ (پایین‌ترین نقطه جزر دریا) تا ۱۲ مایل دریایی امتداد دارد. هر مایل دریایی نیز ۱۸۵۲ متر است. اگرچه هر کشور بعد از دریای سرزمینی خود در منطقه‌ای به وسعت ۲۰۰ مایل دریایی نیز اختیاراتی انحصاری مانند حقوق بهره‌برداری انحصاری از منابع دریایی و اقتصادی آن را دارد، نمی‌تواند در این منطقه حاکمیت قضایی و حقوقی خود را جز در برخی موارد استثنایی مانند تجاوز به منابع دریایی این منطقه، اعمال کند.

جایی غیر از آب‌های آزاد از جمله در قلمرو دریایی یک کشور خاص نیز اتفاق می‌افتد، هم جرم دزدی دریایی قلمداد کردند.

نظام حقوقی کشور ما در این خصوص با مشکلات بیشتری نیز مواجه است. به دیگر سخن، کشور ما علاوه بر آنکه نمی‌تواند از مقررات کنوانسیون حقوق دریاها در این خصوص به‌دلیل عدم عضویت در این سند مهم بین‌المللی، استفاده کند، هیچ‌گونه مقرره داخلی خاصی را نیز در زمینه دزدی دریایی تصویب نکرده تا با استفاده از آن بتواند اعمال دزدی دریایی ارتكابی در آب‌های داخلی و دریای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران را محاکمه و مجازات کند. البته در صورت عضویت ایران در کنوانسیون مذکور نیز کشور ما تنها در صورتی خواهد توانست حملات دزدان دریایی در قلمرو دریایی ایران را براساس صلاحیت سرزمینی و با اتهام «دزدی دریایی» مورد محاکمه قرار دهد که اقدام به قانونگذاری خاص داخلی در این زمینه برای جرم‌انگاری و تعیین مجازات آن کند و تا زمانی که چنین قانون خاصی به تصویب نرسیده است، نظام قضایی ما براساس دیگر عناوین عمومی مجرمانه مانند سرقت و آدم‌ربایی که ویژگی‌های یک جرم بین‌المللی از جمله وخامت و لزوم شدت در مجازات را ندارند، می‌تواند به مجازات مرتکبان دزدی دریایی بپردازد.^۱ البته دادگاه‌های ایران می‌توانند به برخی از جرایم مرتبط با دزدی دریایی براساس کنوانسیون ۱۹۸۸ در زمینه منع اعمال غیرقانونی علیه ایمنی دریانوردی^۲ که کشورمان به عضویت آن درآمده است^۳، رسیدگی کنند. کنوانسیون مذکور پاره‌ای از مصادیق جرم دزدی دریایی را بدون به میان آوردن نامی از جرم خاص دزدی دریایی، مورد جرم‌انگاری قرار داده و بسیاری از خلأهای موجود در

۲. در سال‌های اخیر گزارش‌هایی از حملات قایق‌های تندروی عراقی به کشتی‌های ماهیگیر و تجاری ایرانی در اروندرود و سرقت از آنها و همچنین حملاتی به کشتی‌های ایرانی در خلیج فارس و حتی در آب‌های سرزمینی ایران گزارش شده است که صرف‌نظر از مکان ارتکاب آنها، دیگر خصیصه‌های جرم دزدی دریایی مندرج در کنوانسیون حقوق دریاها را دارند. از این رو مقتضی است که قانونگذار ایرانی به فکر راه چاره‌ای برای مقابله مناسب کیفری با دزدی دریایی در آب‌های داخلی باشد (برای کسب اطلاعات بیشتر در خصوص برخی از این حملات ر.ک: تارنمای تابناک: مورخه ۲۳ فروردین ۱۳۹۱، کد خبر: ۲۳۷۴۱۶). همچنین برخی گزارش‌ها از مرکز ایمنی و امنیت دریانوردی سازمان بنادر و دریانوردی حکایت از این دارد که دزدان دریایی به‌دلیل ناکامی در ادامه روش‌های جاری برای ربایش کشتی‌های کارگو در محدوده خلیج عدن و آب‌های فراساحلی سومالی، اهداف جدیدی را برای خود برگزیده‌اند که منطقه آب‌های دریای عمان و محدوده تنگه هرمز می‌تواند از جمله این مناطق جدید باشد.

2. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation, (Rome, 10 March 1988).

۳. این کنوانسیون ۱۵۲ عضو دارد که اعضای آن بیش از ۹۰ درصد از حمل‌ونقل تجاری جهان را از طریق دریا انجام می‌دهند. ایران نیز در تاریخ ۸۷/۹/۱۳ به موجب قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون مقابله با اعمال غیرقانونی علیه ایمنی دریانوردی و پروتکل پیوست آن در خصوص مقابله با اعمال غیرقانونی علیه ایمنی سکوهاي ثابت واقع در فلات قاره به عضویت این سند مهم بین‌المللی درآمده است.

کنوانسیون حقوق دریاها را پوشش داده است. البته تا زمان تصویب قانونی مبنی بر جرم‌انگاری اعمال غیرقانونی مصرح در این سند بین‌المللی، مجازات مرتکبان این اعمال با استفاده از عناوین عام مجرمانه امکان‌پذیر خواهد بود.

نکته دیگر در مورد کشتی‌های ایرانی است که در دریاهای آزاد در حال حرکت‌اند و مورد حمله دزدان دریایی قرار می‌گیرند. از نظر حقوق بین‌الملل، کشتی‌ها جزئی از قلمرو سرزمین کشوری محسوب می‌شوند که پرچم آن را برافراشته‌اند و صلاحیت دادگاه‌های آن کشور نسبت به جرایم ارتكابی در آن، براساس صلاحیت سرزمینی توجیه می‌شود. بنابراین، صلاحیت دادگاه‌های ایران برای رسیدگی به جرم دزدی دریایی ارتكابی نسبت به کشتی‌های ایرانی هم مبتنی بر اصل صلاحیت سرزمینی است.

نکته آخر در زمینه «اصل صلاحیت سرزمینی حکمی یا فرضی یا اعتباری» است. براساس ماده ۴ قانون مجازات اسلامی: «هر گاه قسمتی از جرم یا نتیجه آن در قلمرو حاکمیت ایران واقع شود در حکم جرم واقع شده در جمهوری اسلامی ایران است». بنابراین، در صورتی که جرم دزدی دریایی در دریاهای آزاد ارتكاب یابد و دامنه آن به قلمرو آب‌های سرزمینی ایران کشیده شود، براساس ماده مذکور، دادگاه‌های ایران صلاحیت رسیدگی به جرایم ارتكابی را خواهند داشت. برای مثال، دزدان دریایی کشتی تجاری را در آب‌های آزاد مورد ربایش قرار داده و با هدف باج‌خواهی از کشور صاحب پرچم کشتی، آن را به سواحل یکی از جزایر ایرانی یا به آب‌های سرزمینی ایران انتقال دهند یا خدمه کشتی ربوده شده را در آب‌های سرزمینی ایران مورد ضرب و جرح قرار دهند یا به قتل برسانند؛ یا اینکه دزدان دریایی با ورود به آب‌های سرزمینی ایران کشتی‌هایی را مورد حمله قرار دهند و این درگیری تا آب‌های آزاد ادامه پیدا کند.

۲.۲. اصل صلاحیت شخصی

اصل صلاحیت شخصی، که عبارت است از صلاحیت قوانین و دادگاه‌های یک کشور نسبت به جرایم ارتكابی توسط یا علیه اتباع آن کشور در خارج، به‌عنوان مبنایی برای صلاحیت قوانین کیفری در خارج از قلمرو حاکمیت، مورد پذیرش جهانی قرار گرفته است. اصل صلاحیت شخصی اصلی تکمیلی است که برای پر کردن خلأهای جنبه منفی اصل صلاحیت سرزمینی پیش‌بینی شده و بر دو نوع است: اصل صلاحیت شخصی فعال یا مثبت براساس تابعیت مرتکب و اصل صلاحیت شخصی منفی یا منفعل مبتنی بر تابعیت مجنی علیه. حال، صلاحیت دادگاه‌های ایران برای رسیدگی به اتهامات مرتکبان دزدی دریایی براساس اصل صلاحیت شخصی در دو شکل خود بررسی می‌شود.

۱.۲.۲. صلاحیت شخصی مثبت یا فعال

ماده ۷ قانون مجازات اسلامی در این خصوص مقرر می‌دارد: «علاوه بر موارد مذکور در مواد فوق، هر یک از اتباع ایران در خارج از کشور مرتکب جرمی شود، در صورتی که در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌شود، مشروط بر اینکه: الف- رفتار ارتكابی به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران جرم باشد. ب- در صورتی که جرم ارتكابی از جرایم موجب تعزیر باشد، متهم در محل وقوع جرم محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجراء نشده باشد. پ- طبق قوانین ایران موجبی برای منع یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات یا سقوط آن نباشد».

همان‌گونه که پیداست اصل صلاحیت شخصی مثبت یا فعال همچون گذشته، صرفاً براساس رابطه تابعیت میان مرتکب و دولت پیش‌بینی شده است و به عناصری دیگر مانند اقامتگاه مرتکب توجه ندارد. ماده ۷ یادشده برای اعمال اصل صلاحیت شخصی توسط دادگاه‌های ایران، شرایطی را لازم دانسته است؛ اول، اینکه رفتار ارتكابی به موجب قانون ایران جرم باشد. البته این شرط یک امر بدیهی است و نیازی به تصریح آن از سوی قانونگذار وجود نداشت، زیرا اگر رفتاری که از سوی اتباع ایرانی در خارج از کشور ارتكاب یافته است در ایران جرم نباشد، دادگاه‌های ایران با توجه به اصل برائت، امکان تعقیب و محاکمه وی را نخواهند داشت. آنچه شایسته ذکر بود، لزوم جرم بودن عمل مرتکب در محل ارتكاب، یعنی شرط مجرمیت مضاعف است. دوم، اینکه پذیرش قاعده منع محاکمه مجدد محدود به جرایم تعزیری، آن هم جرایم تعزیری غیرمنصوص، شده است که با ویژگی تبعی و تکمیلی بودن اصل صلاحیت شخصی چندان سازگار نیست. مفهوم مخالف بند «ب» ماده ۷ قانون مجازات اسلامی این است که در جرایم حدی، مستوجب قصاص، دیه و تعزیرات منصوص شرعی، قاعده منع محاکمه مضاعف رعایت نخواهد شد. البته از آنجا که اعمال ارتكابی از سوی دزدان دریایی در حقوق داخلی اغلب با جرایم تعزیری انطباق دارد، در مورد محاکمه دزدان دریایی، مشکل عمده‌ای در مراعات قاعده منع محاکمه مجدد وجود نخواهد داشت. سوم، براساس قوانین ایران موجبی برای منع یا موقوفی تعقیب یا اجرای مجازات یا سقوط آن نباشد. در قانون مجازات عمومی اصلاحی سال ۱۳۵۲ قانونگذار نبود موجبات منع یا موقوفی تعقیب «براساس قانون محل وقوع جرم و قانون کشور متبوع مرتکب» را شرط اعمال اصل صلاحیت شخصی می‌دانست، ولی به نظر می‌رسد که در ماده ۷ قانون مجازات کنونی، با عدم اشاره به قانون محل وقوع جرم، و اکتفا به نبود این موجبات در قانون ایران، عملاً قانونگذار شرطی زائد را برای اعمال اصل صلاحیت شخصی پیش‌بینی کرده است، زیرا هر گاه محاکم ایران بخواهند کسی را محاکمه کنند، حتی بدون تصریح ماده مذکور، به این نکته توجه خواهند کرد که موجبات موقوفی تعقیب به شرح مقرر در

ماده ۱۳ قانون آیین دادرسی کیفری، فراهم نباشد. البته این فرض نیز مطرح می‌شود که اگر متهمان به دزدی دریایی پس از ارتکاب جرم، تابعیت ایران را کسب کرده باشند، آیا براساس ماده ۷ قانون مجازات اسلامی همچنان در ایران قابل محاکمه خواهند بود یا خیر. برخی کشورها در حقوق خود به این پرسش پاسخ مثبت می‌دهند، مثلاً در قسمت اخیر ماده ۶-۱۱۳ قانون جزای فرانسه مصوب ۱۹۹۲ آمده است: «...این قانون در صورتی نیز که متهم پس از ارتکاب جرم تابعیت فرانسه را کسب کرده باشد، قابل اجراست». همین موضوع را نیز ماده ۲۰ قانون مجازات لبنان مورد تأکید قرار داده است (جاویدزاده، ۱۳۷۶: ۴۸). در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و سایر قوانین مقررۀ خاصی در این خصوص مشاهده نمی‌شود. در این شرایط، باید بر آن بود که با توجه به لزوم اجتماع شرایط صلاحیت کیفری در تاریخ ارتکاب جرم و ملاک بودن این تاریخ برای ارزیابی صلاحیت، و با توجه به اینکه با فقدان شرط تابعیت در زمان تحقق جرم، اساساً صلاحیتی محقق نشده است، حدوث شرط تابعیت بعد از زمان مقرر، موجب ایجاد صلاحیت برای دادگاه‌های ایران نخواهد بود. در این حال، دادگاه دولتی می‌تواند براساس اصل صلاحیت شخصی به اتهام دزدان دریایی رسیدگی کند که در آن تاریخ، دولت متبوع آنها محسوب می‌شده است.

۲.۲.۲. صلاحیت شخصی منفی یا منفعل

اگرچه فرض مشارکت یا مباشرت اتباع ایرانی در حملات دزدی دریایی علیه دیگر کشتی‌ها محتمل است، موارد آن در مقایسه با فرض حمله اتباع دیگر کشورها به کشتی‌ها و اتباع ایرانی بسیار اندک است، که در این صورت باید اصل صلاحیت شخصی منفی یا منفعل را مجری دانست. این اصل، همانند اصل صلاحیت شخصی مثبت یا فعال بر رابطه تابعیت میان دولت و فرد استوار است، ولی در اینجا، فرد مزبور قربانی جرمی در خارج از کشور شده است. مبنای این اصل نیز حمایت کیفری از اتباع در خارج از کشور است که وظیفۀ دولت‌ها شناخته شده است.

پس از سکوتی سنگین و طولانی در قوانین ما، سرانجام در سال ۱۳۹۲ ماده ۸ قانون مجازات اسلامی صلاحیت دادگاه‌های ایران براساس اصل صلاحیت شخصی منفی یا منفعل را بدین شرح پذیرفت:^۱ «هر گاه شخص غیرایرانی در خارج از ایران علیه شخصی ایرانی یا علیه کشور ایران

۱. در بسیاری از کشورها نیز همچون ایران، این اصل دیرتر از سایر اصول صلاحیتی پذیرفته شده است و دلیل آن نیز همواره تردید در لزوم دخالت کیفری دولت برای حمایت از اتباع خود در خارج از کشور بوده است، یعنی در کشوری که اصولاً خود بر مبنای اصل صلاحیت سرزمینی صلاحیت رسیدگی به این جرایم را دارد. در ایران تا پیش از تصویب قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، این اصل به‌طور موردی در برخی قوانین پراکنده مانند قانون هواپیمایی کشوری مصوب ۱۳۲۸ مبنای اعلام صلاحیت دادگاه‌های ایران بوده است (ماده ۳۱)، اما هیچ‌گاه به‌عنوان یک اصل شناسایی نشده بود.

مرتکب جرمی به جز جرایم مذکور در مواد قبل شود و در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد، طبق قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران به جرم او رسیدگی می‌شود، مشروط بر اینکه: الف- متهم در جرائم موجب تعزیر در محل وقوع جرم، محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجرا نشده باشد. ب- رفتار ارتكابی در جرایم موجب تعزیر به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران و قانون محل وقوع، جرم باشد».

در ماده ۸ قانون مجازات اسلامی برای صلاحیت دادگاه‌های ایران شرایطی بدین شرح پیش‌بینی شده است: اول اینکه مرتکب جرم باید غیرایرانی باشد. البته در صورتی که مرتکب تبعه ایران باشد، براساس اصل صلاحیت شخصی مثبت یا فعال قابل تعقیب خواهد بود. دوم اینکه جرم نیز باید خارج از قلمرو حاکمیت ایران ارتکاب یافته باشد. سوم اینکه بزه دیده دارای تابعیت ایران باشد. البته نوع جرم ارتكابی علیه وی براساس ماده ۸ اهمیتی ندارد. چهارم آنکه متهم در ایران حضور داشته باشد یا به ایران اعاده گردد. پنجم آنکه، در جرایم تعزیری غیرمنصوص شرعی متهم قبلاً در کشور محل وقوع جرم محاکمه و مجازات نشده باشد. در نهایت اینکه رفتار ارتكابی براساس قانون محل وقوع و قوانین ایران جرم باشد، و این یعنی لزوم رعایت شرط مجرمیت مضاعف. از این شرایط پیداست که قانونگذار مجدداً و مشابه با اصل صلاحیت شخصی مثبت یا فعال، بین جرایم تعزیری و دیگر جرایم قائل به تفکیک شده و در صورتی که جرم ارتكابی از جرایم مستوجب حد، قصاص، دیه یا تعزیر منصوص شرعی باشد، شرط عدم محاکمه قبلی مرتکب را لازم ندانسته است. همچنین در این‌گونه جرایم نیازی به جرم بودن عمل در محل وقوع آن نیست.^۱

اصل صلاحیت مبتنی بر تابعیت مجنی علیه در بحث اعمال صلاحیت محاکم ایرانی بر مرتکبان دزدی دریایی در شرایط فعلی می‌تواند بسیار پرکاربرد باشد و پیش‌بینی این اصل در قانون جدید بسیار اجتناب‌ناپذیر است که قانونگذار ضرورت وجود و تصریح به آن را احساس کرده است. چراکه در سال‌های اخیر در مواردی کشتی‌های نظامی ایران هنگام گشت‌زنی در آب‌های بین‌المللی، اقدام به دستگیری مرتکبان دزدی دریایی کرده و آنها را به ایران انتقال داده بودند، ولی به سبب عدم

۱. البته شایان ذکر است که قانونگذار در صدر ماده ۸ علاوه بر وقوع جرم علیه اتباع ایرانی، ارتکاب هر جرمی علیه «کشور ایران» در خارج از کشور را نیز در صلاحیت دادگاه‌های ایران دانسته است. منظور قانونگذار از این عبارت روشن نبوده و پیش‌بینی چنین امری در قوانین کشورهای دیگر نیز کم‌سابقه است. در واقع همان‌گونه که بیان شد، اصل صلاحیت شخصی منفی یا انفعالی، به منظور حمایت کیفری از اتباع یک کشور (نه خود آن کشور)، در قوانین داخلی و همچنین در برخی اسناد بین‌المللی از جمله کنوانسیون منع شکنجه مورد شناسایی قرار گرفته است. بنابراین، به نظر می‌رسد که با پیش‌بینی اصل صلاحیت واقعی (حمایتی) در ماده ۵ قانون مجازات اسلامی، به‌ویژه بند «الف» آن در مورد اقدام علیه نظام و امنیت داخلی یا خارجی کشور، تمامیت ارضی و استقلال ایران، دیگر نیازی به افزودن «کشور ایران» در ماده ۸ نبوده است.

احراز صلاحیت از سوی دادگاههای ایرانی برای محاکمه ایشان، نیروی دریایی مجبور شده بود که مرتکبان را مجدداً در سواحل سومالی آزاد سازد.

این نکته شایان توجه است که بسیاری از مراودات تجاری و اقتصادی ایران با دیگر کشورها از طریق دریا صورت می‌گیرد. همچنین از آنجا که کشور ایران در زمره کشورهای عمده تولیدکننده نفت و دیگر ذخایر زیرزمینی است و سالانه مقادیر بسیار زیادی از این محموله‌ها را از طریق کشتی‌های بزرگ به خارج از کشور صادر می‌کند، کشتی‌ها و خدمه‌های ایرانی به‌صورت گسترده در معرض حملات دزدان دریایی قرار دارند. علاوه بر این بعضی خدمه کشتی‌های با پرچم دیگر کشورها نیز دارای تابعیت ایران هستند، یا اینکه کشتی اگرچه مالکیت یک کشور خارجی است، در اجاره کشور ایران است، از این‌رو در این خصوص بسیار اتفاق می‌افتد که اتباع یا کشتی‌های دارای پرچم ایرانی مورد حمله دزدان دریایی در آبراه‌های بین‌المللی قرار بگیرند و از این نظر پیش‌بینی اصل صلاحیت مبتنی بر تابعیت مجنی‌علیه در قوانین کیفری ایران و در ماده ۸ قانون جدید بسیار حائز اهمیت تلقی می‌شود. به‌خصوص وجود این اصل در قوانین کیفری ایران زمانی اهمیت بیشتری می‌یابد که تا قبل از این مقرره جدید، مواردی از حملات دزدان دریایی علیه اتباع و کشتی‌های ایرانی ارتکاب پیدا می‌کرد، ولی به‌دلیل عدم صلاحیت محاکم ایرانی براساس مبانی حقوق جزای بین‌الملل ایران، مرتکبان قابل محاکمه در ایران نبودند. برای مثال اگر دزدان دریایی در غیر آب‌های آزاد و در آب‌های سرزمینی یک کشور دیگر به یک کشتی ایرانی پهلو گرفته در ساحل یا در حال عبور از یک تنگه و کانال، حمله می‌کردند، براساس هیچ‌کدام از اصول صلاحیتی (اصل صلاحیت سرزمینی، شخصی، جهانی و واقعی) قابل محاکمه نبودند.

نتیجه‌گیری

بررسی قوانین کیفری ما را به این نتیجه رهنمون می‌سازد که هرچند براساس مواد ۳، ۴، ۷، ۸ و ۹ قانون مجازات اسلامی، دادگاه‌های ایرانی صلاحیت گسترده‌ای برای رسیدگی به اتهامات مرتکبان دزدی دریایی دارند، همچنان خلأها و نواقصی نیز در این زمینه به چشم می‌خورد. البته این خلأها و ابهامات در مورد صلاحیت جهانی دادگاه‌های ایران برای رسیدگی به جرایم بین‌المللی مختلف از جمله دزدی دریایی بروز و نمود بیشتری دارد. محاکم ایران با اتکا بر اصول صلاحیت جهانی، سرزمینی و شخصی در هر دو شکل آن، صلاحیت رسیدگی به بسیاری از فروع ارتکاب جرم دزدی دریایی را دارند، اما از آنجا که کشور ما هنوز عضو کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها نیست، و از آنجا که شورای امنیت در قطعنامه‌های متعددی کشورها را ملزم به جرم‌انگاری خاص در مورد دزدی دریایی و محاکمه مرتکبان دزدی دریایی کرده است، لازم است که قانونگذار با تصویب قانون خاص دزدی دریایی اقدام به رفع خلأها و نواقص مقررات فعلی در حوزه صلاحیتی که در مواردی مانع

برقراری صلاحیت دادگاه‌های ایران برای محاکمه مرتکبان دزدی دریایی می‌شوند، نماید تا همگام با سایر کشورها در راستای برقراری صلاحیت کامل مراجع قضایی خود در رسیدگی به تمامی فروع ارتكابی جرم دزدی دریایی قدم بردارد.

منابع

الف) فارسی

۱. پوربافرانی، حسن (۱۳۸۸)، حقوق جزای بین‌الملل، چ دوم، نشر جنگل.
۲. ----- (۱۳۸۲)، اصل صلاحیت مبتنی بر تابعیت مجنی علیه در حقوق جزای بین‌الملل و ایران، نامه مفید، ش ۴۳، مرداد و شهریور .
۳. جاویدزاده، علی اوسط (۱۳۷۶)، صلاحیت دادگاه کیفری در حقوق جزای بین‌الملل، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد پیوسته، دانشگاه امام صادق (ع).
۴. حسینی‌نژاد، حسینقلی (۱۳۷۳)، حقوق کیفری بین‌الملل، چ اول، میزان.
۵. خالقی، علی (۱۳۹۰)، جستارهایی از حقوق جزای بین‌الملل، چ دوم، شهر دانش.
۶. ----- (۱۳۹۱)، آیین دادرسی کیفری، چ هجدهم، شهر دانش.
۷. زرکلام، ستار (۱۳۷۰)، تعارض قوانین جزایی در مکان (تحلیل ماده ۳ قانون راجع به مجازات اسلامی)، رساله کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تهران.
۸. شکری، رضا؛ سیروس، قادر (۱۳۸۲)، قانون مجازات اسلامی در نظم حقوقی کنونی، چ دوم، نشر مهاجر.
۹. فروغی، فضل‌الله (۱۳۸۷)، مطالعه تطبیقی اصل صلاحیت جهانی در حقوق کیفری آلمان و آمریکا، فصلنامه حقوق، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۳۸، ش ۲، تابستان.
۱۰. گلدوزیان، ایرج (۱۳۷۱)، حقوق جزای عمومی ایران، چ سوم، ج اول، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۱. محسنی، مرتضی (۱۳۷۵)، دوره حقوق جزای عمومی، چ دوم، ج اول، نشر گنج دانش.

ب) انگلیسی

12. Archibugi, Daniele and Marina Chiarugi(2010), Looking for a Jurisdiction for Somali Pirates, Italian National Research Council, IRPPS, October.
13. Chang, Diana(2010), Piracy Law and the Effective Prosecution of Pirates, Boston College International law Review.
14. Dutton, Yvonne(2010), Bringing Pirates to Justice: A Case for Including Piracy within the Jurisdiction of the International Criminal Court, *Chicago Journal of International Law, Vol. 11, No. 1, p. 201, Summer.*
15. Dickinson, D. Edward (1994), Is the Crime of Piracy Obsolete?, 38 HARV.L.REV.
16. Elagab, Omer(2010), SOMALI PIRACY AND INTERNATIONAL LAW: SOME ASPECTS, 24 A&NZ Mar LJ.
17. Ginkel, - Bibi van and Lennart Landman(2012), In Search of a Sustainable and Coherent Strategy, *Journal of International Criminal Justice 10.*
18. Guilfoyle, Douglas(2012), Prosecuting Somali Pirates, *Journal of International Criminal Justice 10 .*
19. Goodwin. Joshua Michael(2006), Universal Jurisdiction and the Pirate, *Vanderbilt Journal Of Transnational Law*, vol 39.
20. Kenneth, c.Randal(1988), Universall Jurisdiction under International Law, *Texas Law Review*, Vol 66.
21. Kontorovich, Eugene(2004), Implementing Sosa v. Alvarez- Machain: What piracy Reveals About the Limits of the Alien Tort Statute, 80 Notre dame L. REV. 111, 142-45.
22. Sterio, Milena(2009), Fighting Piracy in Somalia (and Elsewhere): Why More Is Needed, Cleveland-Marshall College of Law, September.